

Varvsforum i Landskrona den 11 – 12 maj 2019

Deltagarna i årets varvsforum vid besöket hos Helsingörs varvsmuseum. Foto: F Blomqvist/SMTM

Inledning

Efter välkomsthälsningar från Ove Elf, ordförande i Landskrona varvshistoriska förening samt Karolina Matts och Fredrik Blomqvist från Sjöhistoriska museet inleddes 2019 års varvsforum på Landskrona museum.

Öresund Drydocks - om utvecklingen inom varvsverksamheten i Landskrona

Magnus Malmström från Öresund Drydocks höll en presentation om det reparationsvarv som idag finns i Landskrona. Kortfattat nämnde han att Öresundsvärdet öppnade för produktion 1915 och varvets stora torrdocka – som ännu används – stod färdig 1920. Nya investeringar har även gjorts på senare år. Bland annat har dockan förlängts. Just nu pågår förberedelser för att göra ytterligare en förlängning. Företaget gör idag olika typer av arbeten. Dels är fartygsreparationer och underhållsarbeten – t ex på Finlandsfärjor - en viktig del av verksamheten. Omkring 60-80 dockningar per år sker på varvet. Även om man inte har kapacitet att bygga nya fartyg så finns däremot kompetens att bygga stålkonstruktioner för vindkraftverk. Om man jämför med varvets storhetstid är personalstyrkan inte så stor. Idag finns runt 100 anställda vid varvet. På senare år har många projekt kretsat kring övergång till batteridrift av olika fartyg. Nyligen satte man in sådan utrustning i 2 av färjorna som går mellan Helsingborg-Helsingör.

Magnus berättade även om en del utbildningsinsatser som man jobbar med tillsammans med Landskrona kommun – det gäller t ex en svetsutbildning, CNC – allmän maskinlära. Samtidigt som man gör detta skulle man önska sig att man fick tillbaka en sorts mer traditionella lärlingsutbildningar, där eleverna lär sig det specifika yrke som finns hos arbetsgivaren.

Magnus tog även upp frågan om att fartygens storlek ständigt ökar – framförallt blir de längre. Dels behöver man starkare kajer, dels behöver man förlänga den befintliga dockan (den som byggdes 1920). Slutligen tog han även upp det för företaget viktiga farledsprojektet – en önskan om att den befintliga farleden in till varvets anläggning bör breddas och rustas upp. Det största skälet till att projektet dröjer är de mycket stora kostnaderna. Magnus nämnde även det faktum att det på platsen finns vrak från 1600-talsfartyg som är s k fasta fornlämningar.

Presentationerna under varvsforum hölls i Landskrona museums lokaler. Foto K Matts/SMTM

Inredning av kryssningsfartyg

Cecilia Kinnison som är marin interiörarkitekt, driver företaget Kinnison Design. Hon presenterade sitt arbetsområde – kryssningsfartygens inredningsarkitektur. I varvsforum-sammanhang har detta inte belysts tidigare, inredningen är ju något som alla upplever ombord, och som ofta kan berätta om tidsperiod och hur mycket rederiet satsat på sitt fartyg. Med flera exempel, främst från Color-Line, berättade hon dels hur ett projekt kring detta läggs upp och planeras – dels hur processen sedan går vidare. Parametrarna för vad som gäller vid ett nybyggnadsprojekt har sådana utgångspunkter som fartygets längd och bredd – men även vilket specifikt syfte rederiet är ute efter. För fartyg på ”korta” linjer är butikerna viktigast – för ett fartyg där kryssningen fördelas över flera dagar blir t ex hytter och restauranger viktigare. Hon visade även en del bilder på det färdiga resultatet. Cecilia berättade att utöver ritningsarbetet sysslar hon även med färgsättning, mönster, materialval,

tapeter. En lounge eller en restauranginredning måste klara krav på slitage, städning etc. Även materialen i tak, golv och väggar måste uppfylla förbestämda krav. Vissa fasta möbler, som t ex soffor och sk barriärer, designas av henne. I slutet berättade Cecilia Kinnison om 6 fartyg från Color-line som hon arbetat med – bland annat om fartyg som går på traden till svenska Strömstad från sina norska hamnar.

Ny bok på gång om Öresundsvarvet

Lars Berggren, som tills nyligen var kopplad till Centrum för Arbetarhistoria, presenterade en snart färdigställd bok om Öresundsvarvet. Materialet till boken kom fram i samband med 100-årsjubileet 2015. Boken läggs upp i två delar där den ena skrivs av ett antal forskare – medan den andra utgörs av intervjumaterial från de anställda på varvet (bland andra har Ove Elf intervjuats till denna del av boken). I forskardelen; Varvskrisen i Landskrona, om skeppsbyggnad utifrån ett internationellt perspektiv, reflektioner om en alternativ varvsutveckling, det svenska sk moderna-projektet i förhållande till varven, varven och minneskulturen samt även tjänstemännens perspektiv på varvskrisen.

Torkild Strandberg från Landskrona kommun och Cecilia Kinnison från Kinnison Design. Foto: K Matts/SMTM

Idétorg – presentationer från de varvshistoriska föreningarna

Karlskrona

Bo Lindahl från Karlskrona varvshistoriska förening berättade om föreningens verksamhet, eftersom föreningen fyller 15 år blev det en exposé över vad man gjort under hela sin existens. En viktig del av föreningens engagemang handlar om de äldre skeppsbyggnadstraditionerna. Man håller visningar i den repslagarbana som man fortfarande på 1960-talet använde för att slå rep. Banan är del i världsarvet i Karlskrona och byggdes redan under det sena 1600-talet. På senare år har föreningen även ökat sitt arbete kring Wasa-skjul. Intill denna byggnad håller man just nu på och reser ett spant från ett sådant skepp som skulle kunnat byggts i skjulet. Bo nämnde även att man inom föreningen har en fotogrupp samt att man arbetar med en dokumentation kring bygget av de olika segmenten till Öresundsbron – som var ett projekt för varvet på senare år. Se vidare på <https://www.vhfk.se/>

Sölvesborg

Anders Nilsson från Varvshistoriska föreningen Sölvesborg gjorde presenterad kortfattat den nya bok "Sölvesborgs varvs historia 1891-1981" som man nyligen gett ut.

Göteborg

Hans Nilsson från Göteborgs varvshistoriska förening gav en uppdatering för arbetet med det varvs- och industrihistoriska centret i Göteborg. Han berättade att man från bl a regionens sida önskat en förstudie av hur ett sådant center skulle kunna se ut. Tack vare stöd från regionen har man kunnat låta en forskare vid Göteborgs universitet ta fram ett sådant dokument. I januari 2019 blev förstudien färdig. Just nu jobbar intressegruppen, som nyligen ombildats till en egen förening, med att presentera denna förstudie. Från kommunalt och regionalt håll finns ett så pass stort intresse att de önskar en fördjupning av studien innan de ger ekonomiskt stöd för ett genomförande. Kostnaderna för detta är en fråga som måste hanteras på något klokt sätt. Hans Nilssons engagerade arbete för frågan har både varit mångårigt och idogt – samtidigt som man nu skulle behöva en positiv skjuts i arbete. Hans tog bland annat upp den fördröjning som de nyligen förändrade politiska majoriteterna innebär – främst inom Göteborgs stad. Förhoppningar finns att man kan övertyga intressenter som t ex SKF för att gå in i projektet.

Uddevalla

Från Uddevalla varvs- och industrihistoriska förening höll Jan Dahl en presentation. Han berättade att man bland annat satsat särskilt mycket på bokutgivning med inriktning både på Uddevallavarvet och stadens övriga industrihistoria. Just nu jobbar man med tre av stadens viktiga företag; Kampenhof (spinneri & väveri), tändsticksfabriken och konfektionsindustrin. Jan berättade även att föreningen fått finansiering till flera av sina publikationer genom Thordénstiftelsen.

Avslutningshälsning från Landskrona kommun

Torkild Strandberg som är kommunstyrelsens ordförande i Landskrona avslutade dagens program med att konstatera att Öresundsvarvets verksamhet var en del av Landskronas identitet. Lämmeltåget med tusentals cyklande varvsarbetare som var på väg till varvet strax före fabriksvisslan ljöd över staden – och som passerade åt andra hållet när arbetsdagen var slut fortfarande var verklighet när han själv växte upp på 1970-talet. Varvsarbetare i blå overaller och med matlådan på pakethållaren. Han fortsatte med en exposé över Landskrona idag – en kommun som har kommit igen efter de stora industrinläggningar som präglade staden tidigare. Det gamla träbåtsvarvets område har bebyggts med bostäder på senare tid – samtidigt som det moderna reparationsvarvet står inför utmaningar som även kommunen reflekterar över. Vad gäller t ex utbildningsinsatser från den kommunala horisonten så berättade han att man gjort satsningar tillsammans med reparationsvarvet – men att det är en utmaning att hitta elever som vill satsa på yrkesval inom denna industri. Torkild avslutade med en tillönskan om en trevlig dag 2 och hoppades att varvsforums deltagare fått en god bild av varvsutvecklingen och nutiden i Landskrona.

Avslutning av lördagens program

Från Statens maritima och transporthistoriska museer framfördes ett varmt tack till den lokala arrangören Landskrona varvshistoriska förening. Presentationerna avslutades framåt 17-tiden, därefter höll styrgruppen ett möte och efter det åt deltagarna i varvsforum gemensam middag på Siriusrestaurangen.

Några bilder från Helsingör. Foto F Blomqvist/SMTM

Söndag 12 maj – Helsingörs varvsmuseum

Efter några inledande ord från museichefen för de kommunala museerna i Helsingör, Maibritt Bager – som bland annat berättade om förutsättningen med de ideellt engagerade volontärerna på museet lämnade hon över till Jörn Knudsen och Ole Jens som arbetat. De höll en visning där deras personliga yrkesliv låg till grund för det de berättade om. En fascinerande historia där varvet var den arbetsplats som de både började i som lärlingar i tonåren och där de sedan tillbringade sitt yrkesliv fram till dess nedläggningen var ett faktum på 1980-talet.

Modellen över varvet i Helsingör. Foto: K Matts/SMTM

Varvet som hann bli 100 år hade inriktning på (ång-) maskindrivna stålfartyg karaktäriserade staden Helsingör – jämte det kungliga slottet Kronborg som ligger som närmaste granne. Man byggde stora fartyg och varvsområdet fick både torrdockor och stora verkstadslokaler. Den modell av varvsområdet som visades i museet kommer från stadens brandstation – där man ville ha särskilt god kunskap om varvsområdets alla byggnader.

Öppethållandet av museet står Helsingörs stad för – medan visningar och olika pedagogiska program sköts av de ideella. Jörn och Ole visade runt i de olika lokalerna och avslutningsvis konstaterades att något varvsmuseum med offentliga medverkan ännu inte finns i Sverige. Visningen var mycket uppskattad – kanske särskilt tack vare Jörn och Oles egna erfarenheter.

Varvsforum 2020

Karolina Matts avslutade besöket på varvsmuseet med att berätta att styrgruppen för Nätverket Svenska varv beslutat att näst års varvsforum ska hållas den 9-10 maj. Platsen är ännu inte avgjord – men kommer att meddelas på Sjöhistoriska museets hemsida så snart det blivit klart. Hör gärna av dig med förbättringsförslag och idéer om innehåll till karolina.matts@maritima.se.